

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Lvdovici Molinæ, E Societate Iesv Theologiæ Doctoris, &
Professoris, Commentaria, In primam D. Thomæ partem**

Molina, Luis de

Lugduni, 1622

Articvlvs IV. Vtrum esse ingenitum sit Patri proprium. articulo 4.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73915)

rica naturæ generâti & geniti: fit, vt si perfectissima omnium generationum, neque parem habeat, fortiatûrque rationem vniocæ potiùs, quàm æquiuocæ generationis.

ARTICVLVS III.

Virum Pater per prius dicatur in dominis, secundum quod sumitur personaliter.

Pater & dicitur personaliter de sola prima persona, & essentialiter de tribus comparatione creaturarû.

PATER & dicitur de prima persona sanctissimæ Trinitatis comparatione Verbi diuini, quo pacto est nomen personale, & dicitur de Deo quatenus Deus comparatione rerum creaturâ: quo pacto, *Pater noster*, dicitur, tum quod nos produxerit, conseruet, ac gubernet: tum etiam quod per gratiam nos adoptet in filios, hæredesque vitæ æternæ, & per gloriam hæreditate filiorum adoptiuorum nos afficiat. Vocabulû, *Pater*, hoc secundo modo vsurpatum, nomen est essentialiter commune tribus personis: eoque modo sumitur in illis verbis orationis Dominicæ, *Pater noster, qui es in caelis, &c.* ac aliàs sæpe in Scripturis sacris.

Quæst. sensus.

In quæstione proposita, dici per prius, non intelligitur duratione (tamen hoc etiam probent nonnulla ex iis, quæ D. Thomas in hoc articulo docet.) Constat namque paternitatem prius duratione fuisse in prima persona gloriosissimæ Trinitatis comparatione secundæ, quàm in Deo comparatione rerum creaturâ: cum illud fuerit ex æternitate, hoc verò ex tempore. Sensus ergo quæstionis propositæ est, vt rum esse Patrem, dicatur tamquàm de magis proprio significato, principaliori que analogato, de prima persona altissimæ Trinitatis, quatenus Pater est Verbi diuini, quàm de Deo, quatenus Pater dicitur rerum creaturam. Sicut vocabulû, *leo*, magis propriè dicitur de leone, quàm de Christo, qui translaticè leo dicitur per similitudinem ad leonem verum.

Regula penes quâ iudicandû sit quod nomen propriè, & quod translaticè dicatur.

Vt articulus intelligatur, notandum est. Quoduis nomen solum dici propriè de eo, in quo tota ratio significata per nomē inuenitur: impropiè verò, seu translaticè, de iis, in quibus id absolute non inuenies, sed solum secundum quid, per aliquam videlicet similitudinem, attributionem, aut proportionalitatem. Quia ergo ratio patris in eo est posita, vt sit principium generationis eius viuens, quod cognoscat, à viuento, secundum principium vitæ cōiunctum in ratione similitudinis in eadem natura saltem specifica, vt q. 27. art. 2. explicatum est: fit, vt Pater propriè dicatur de prima persona diuinitatis Trinitatis, & de patre creato respectu filij creati, sed principalis, & magis propriè de prima persona augustissimæ Trinitatis, à qua est principalior, & magis propria ratio generationis definitæ, iuxta ea, quæ art. 1. disput. 1. & art. 2. dicta sunt. Fit praterea, vt de Deo comparatione rerum creaturam non dicatur propriè, sed in translaticè significatione, eò quod Deus non producat res creatas eiusdem naturæ specifice secum. Efficitur item, vt quod creaturæ minùs Deo sunt similes, eò minùs propriè Deus, quatenus earum principium, dicatur illarum pater. Ex quibus constat, quamuis Deus in translaticè solum significatione dicatur pater quorumcumque creaturarum, minùs tamen propriè dici patrem earum quæ cognitione carent (quo pacto Iob, 38. *pluuia pater vocatur*) quàm earum, quæ mente præditæ sunt, & ad ipsius imaginem conditæ: & minùs propriè dici patrem harum, qua-

Pater dicitur de Deo comparatione creaturarû non propria significatione, sed translaticè.

tenus eis esse confert, quàm quatenus per iustificationem eas gratia dirat, cuius esse præstantior est similitudo, ac participatio diuinæ naturæ, quàm esse naturæ. Cum verò beati similitudinem maximam inter eas, quarum pura creatura sit capax, cum Deo habeant: eò quod similes ei sint in gloria, eumque videant sicuti est, profectò minùs propriè dicitur Deus infortunum pater in hac vita, quàm beatorum, qui diuino conspectu perfuuntur.

Circa responsonem ad primum animaduertendum est in primis, prioritatem, de qua in eo est sermo, nihil omnino efficere ad prioritatem analogiæ, de qua est sermo in corpore articuli. Notanda deinde est D. Thomæ regula, quam tradit. Nimirum essentialia, id est, communia tribus personis, quæ ratione essentia eis conueniunt, sunt priora nostro intelligendi more personis ipsis, dummodò eiusmodi essentialia absoluta sint. Ratio est, quia includuntur in personis, & non è contrario. At verò si respectiua sint, quia dicunt ordinem ad creaturas, esse posteriora personis.

Notat autè Caietanus, congruenter ad D. Thomam q. 34. art. 3. ad secundum, hoc intelligendum esse de respectibus, quæ dicunt eos respectus ad creaturas, qui actiones transeuntis consequuntur: cuiusmodi sunt, *Dominus pater creaturarum, &c.* non verò de respectibus quæ dicunt eos respectus, qui consequuntur actiones immanentes: vt de intelligere, quæ Deus in sua essentia intelligit creaturas scientia naturali. Verbum namq; diuinum procedit de notitia, quæ Deus seipsum, & in seipso scientia naturali omnes creaturas comprehendit. Quò fit vt necesse non sit, notitiam Dei naturalem, quæ creaturas cognoscit, respectumve illius ad creaturas ita cognitas, nostro intelligendi more posteriorem esse Verbo diuino. De qua re fufius quæst. sequenti. Neque tamen intelligas Caietanum asserere, omnem respectum Dei ad creaturas, qui actionem Dei immanentem consequitur, esse priorem nostro intelligendi more personis diuinis: illi namque, qui actiones liberas immanentes consequuntur, posteriores nostro intelligendi more sunt, quàm personæ.

ARTICVLVS IV.

Virum esse ingenitum sit Patri proprium.

Tæquinocatio, quæ apud sanctos Patres circa vocabulû, *ingenium*, reperitur origòque illius innotescat, sciendum est: Vocabula, *ingenium*, & innascibile, variis modis vsurpati. Vno modo, vt significant idem, quod ens nulla ratione ab alio, id est, nec per generationem, nec per quamcumque aliam processionem, siue creatam, siue incretam, ita vt non solum non sit res producta, sed nec alicui communicata per processionem, productionemve aliquam. Hoc modo, esse ingenitum, & innascibile, ita est proprium Patri, vt nulli omnino alteri rei, nec quidem diuinæ essentia, conueniat: siquidem ea Filio & Spiritui sancto per generationem ac processionem communicatur.

Origo huius acceptionis, vt Athanasius in disputatione cū Ario Laodicæ habitata est autor, ex hæresi Sabeliana (quæ Montanistis, Cataphrygibus, vt q. 27. art. 1. disput. 1. dicebamus, ortum habuit) occasione accepit. Cum enim illi asseuerarent, Patrem de virgine fuisse natû, Ecclesia aduersus eum errorem appropriauit Patri vocabula, *ingenium*, & in

Essentialia absoluta sunt priora personis.

Quatenus respectus ad creaturas consequuntur.

Ingenium & innascibile, ita quod acceptum propriè sit.

& innascibile, secundum acceptionem explicatam, tamquam ei, cui proprium omnino sit, ut nulla ratione ab aliquo alio habeat esse.

Iuxta hanc acceptionem Damasus in suo symbolo fidei, quod tomo 4. operum Hieronymi scriptum est, ait; Spiritum sanctum, non genitum, neque ingenitum non creatum, neque factum, sed à Patre Filioque procedentem. Concilium etiam Toletanum II. in confessione fidei, Spiritus, inquit, sanctus, nec genitus, nec ingenitus creditur. Ne aut si ingenitum dixerimus, duos patres dicamus, aut si genitum, duos filios predicare monstemur. Idem Iustinus martyr in expositione fidei eis verbis: Pater ingenitus est, à quo & Filius generatus est, & profectus Spiritus sanctus. Et paucis interiectis: Hac verba, inquit, ingenitum, genitum & profectum non natura, essentiaque sunt nomina sed modi, & rationes, quibus res (id est, personae) constant. Et infra: Si modum, quo Pater consistit queramus, cum eum à nullo alio ortum videas, ingenitum appellabis. Gregorius Nazianzenus in oratione de modestia in disputationibus observanda: Spiritum sanctum, inquit, cognoscimus substantiam ex Deo habentem, Patri quidem, quod is sit ingenitus, Filio vero, quia genitus sit, cedentem. Eodem modo accipit vocabulum ingenitum Hilarius 4. de Trinitate. Augustinus quoque 15. de Trinitate capite 26. confitetur etiam eodem modo à Doctoribus usurpari in Ecclesia idem vocabulum, dicens: Ideo cum Spiritum sanctum genitum non dicamus, dicere tamen non audemus ingenitum, ne in hoc vel vocabulo, vel duos patres in illa Trinitate, vel duos qui non sint ab alio quospiam suspicetur. Pater enim solus non est ab alio, ideo solus appellatur ingenitus, non quidem in Scripturis, sed in consuetudine disputantium, & de re tanta sermonem, qualem valuerunt, proferebant. Haec Augustinus. Eodem modo usurpasse videtur id vocabulum Ecclesia in antiphona illa ad magnificat in secundis vespers festi gloriosissimae Trinitatis: Te Deum patrem ingenitum, te Filium unigenitum, &c. Concilium Toletanum 6. c. 1. Euaristus epistola 1. decretali ad omnes Episcopos Africanos, Sixtus primus epistol. 1. ad omnes Christi fideles, Chrysostr. 3. tomo in homilia de fide in Christo, & plerique alij, dum Patrem ingenitum appellant. Dixi videri sumere: quoniam cum non exprimant id soli Patri convenire, neque quicquam de Spiritu sancto loquantur ingenitum sit, nec ne, non omnino vincunt ea testimonia. Licet etiam Chrysostr. in loco citato addat, non esse duos ingenitos, confert solum Patrem cum Filio, dicitque eos non esse duos ingenitos, nihilque de Spiritu sancto eo loco meminit.

Alio modo sumitur vocabulum ingenitum, ut in concreto significat negationem generationis propriae dicitur, absque aliquo alio. Quo pacto nemini potest esse dubium, continere, non solum Patri sed etiam Spiritu sancto. Certè Augustinus 5. de Trinitate cap. 6. & 7. & 15. de Trinitate cap. 26. in testimonio citato, satis aperte eam rem docet. In eaque acceptione sumitur à Hieronymo in regulis definitionum contra haereticos: quem locum citat in hoc articulo D. Thomas in responsione ad secundum, & D. Gregorius Nazianzenus in sermone Epiphaniae, dum Spiritum sanctum appellant ingenitum. Ac sanè nisi veritas, nequitiaeque haereticorum obtulistent, haec erat propriissima usurpatione vocabuli, ingenitum. Quia tamen sumpta occasione ab errore Sabellianae haereticis, usus Ecclesiae illud in prima acceptione Patri proprium fecit, neque affirmat, neque concedi sine distinctione debet, Spiritum sanctum esse ingenitum.

Athanasius in epistola de decretis synodi Nicae-

anae contra haesim Arianam, ait: Arianos cum à Nicena synodo fuissent damnati, malitiosè eos fuisse vocabulo, ingenitum, ut significat idem, quod non factum, nec creatum: mutatisque, fuisse vocabulum ab ethnicis philosophis, qui Deum in ea vocabuli significatione ingenitum esse docebant: docerentque cepisse, solum Deum Patrem esse ingenitum, id est, non factum: Filium autem esse genitum, id est, factum. Quare peruersè solum Patrem ingenitum appellabant iuxta modum loquendi Ecclesiae propter haesim Sabellianam in prima acceptione explicata, & nihilominus in logè alia significatione ingenitum eum appellabant, hoc est, non factum nec creatum, ut inde concluderent, deciperentque imperitos, Filium esse factum & creatum à Patre.

Ibidem ergo Athanasius, & oratione secunda contra Arianos, & in epistola de Synodis Arimini & Seleucia, distinguit duplicè acceptionem vocabuli, ingenitum. Vna (quae hoc loco sit tertia) ut significat idem quod ens non factum, in qua acceptione docet, non solum Patrem, sed etiam Filium esse ingenitum: quia neuter est factus, aut creatus. Alteram, ut sonat idem, quod ens non habens alium sui autorem, seu principium. Quae est prima usurpatione vocabuli, ingenitum, à nobis tradita, patrique propria.

In eadem epistola citat Ignatium martyrem, qui in epistola ad Ephesios, Christum quatenus Deum, appellavit, ingenitum, id est, non factum, & quatenus homo est, genitum, id est, factum. Verba Ignatii quae Athanasius eo loco refert, haec sunt: Unus est medicus, carnalis, & spiritualis, genitus, & ingenitus, in honore Deus. Athanasius, addit, ab Ignatio appellatum, Christum genitum ob carnem, eò quod Christus caro factus sit: ingenitum vero, hoc est, non factum, quoniam creatura non sit, sed Filius ex Patre. Iuxta versionem tamen Perionij aliter habet verba illa in epistola ad Ephesios, quae est undecima inter epistolas Ignatii longèque diuersam faciunt sententiam.

Eandem distinctionem vocabuli, ingenitum, tradit etiam Damasus, lib. 1. fidei orthodoxae c. 9. his verbis: Nolle oportet ingenitum homonymum esse, id est, aequiuocum, & nunc, non factum significare: nunc vero non genitum. Addit in prima acceptione omnes tres personas diuinas esse ingenitas, quia non factas: in secunda vero solum Patrem esse ingenitum. Quod idem sepe eodem & precedente cap. inculcat.

Propter tertiam illam vocis, ingenitum, usurpationem, qua Ariani peruersè utebantur, Basiliius libro 1. aduersus Eunomium ait: Ego autem ingenitum siue innascibile appellacionem, quamvis summo opere cogitationibus nostris congruat (in prima videlicet usurpatione) tamen quoniam nullo loco in Scriptura ipsam inuenio & quoniam primum est elementum blasphemiae istorum (Arianorum videlicet) silentio tradendam merito dixerim. Eadem de causa Ambrosius in libro de Sacramento Domini incarnationis usurpare renuit vocabulum, ingenitum, ut Patri illud tribuat. Iuxta eandem tertiam vocabuli acceptionem Epiphanius 1. aduersus haereses haereticis 76. affirmat, etiam Filium & Spiritum sanctum esse ingenitos. Et iuxta eadem potest exponi illud authoris operis imperfecti homil. 3. in Mat. ubi exponens verba illa, tertia die resurget, loquentique de Patre & Filio ait: Quis est ante dies alius de die, nisi ingenitus Deus de ingenito Deo. Qui locus reprehenditur à Sixto Senensi secundo tomo Bibliothecae lib. 6. annotatione 91. quasi cum doctrina & errore Arij illis verbis consistat. At certè ex dictis satis est manifestum, logè aliud docuisse Arianos, solum videlicet Patrem esse ingenitum, id est, non factum, Filium vero non esse ingenitum sed genitum, id est, factum à Patre.

Autorem operis imperfecti in Mastruum ab Ariano errore vindicatur.

Q V Æ

Ingenitum acceptione, quae Spiritus sancti convenit.

Ingenitum acceptione, quae Spiritus sancti convenit.